

Sollerö Hemslöjdsförening

Sollerö hemslöjdsförening bildades år 1950 och hör till de yngsta av Dalarnas elva hemslöjdsföreningar. År 1951 antogs föreningen som medlem i länsorganisationen Dalarnas hemslöjdsförbund.

Interimstyrelsen sammanträdde första gången den 1 maj 1950. Detta sammanträde hade emellertid föregåtts av många aktiviteter som väckt intresset för bygdens hemslöjd. År 1948 hölls en sex veckor lång vävkurs i Gesunda. Till denna kurs hade eleverna uppmanats att medföra gamla textilier från sina hem och fäbodrar för inspiration till nyvävning. Kursen avslutades med en utställning i Bönhuset, Gesunda. Förutom alstren från vävkursen, flera med gamla förlagor, utställdes här även gamla handvävda madrassvar och filter. Det var en fröjd för ögat att se dessa nyttovävnader, färgstarka och väl avvägda i rändernas proportioner, vilka vackert avtecknade sig mot bönhusets trävarma stockväggar. Solleröborna var först litet förvånade. Var deras gamla ”fässingar” och kvarnfilter något att hänga upp på en utställning? Dessa blev emellertid mycket uppskattade av utomstående besökare.

I hemmen på Sollerön fanns ovanligt mycket gamla textilier bevarade och solleröborna började nu inse vilken mönsterskatt de hade i sina gamla vävnader. Redan året därpå 1949 företog undertecknad med hjälp av byombud en textilinventering i socknen. Denna omfattades av stort intresse, i alla gårdar var man angelägen om att plocka fram och visa allt man hade av gamla vävnader, sydda och stickade plagg m. m. På kort tid registrerades 408 textilier i 86 gårdar i 10 byar. Till midsommar samma år ordnades ett urval av de gamla textilierna, en del nytillverkade och åtskillig fin träslöjd till en utställning i kyrkskolan i Häradsarvet.

Självhushållningen levde kvar relativt länge på Sollerön. På varje gård producerade man det mesta som erfordrades för familjens behov. Man odlade lin och beredde det, kardade och spann ull samt vävde och stickade av garnet. Detta förekom i stor utsträckning ännu i slutet av 1940-talet, måhända till en del på grund av krigsårens svårigheter att industriellt få fram fullgoda garner och tyger.

Linet klubbas och gnuggas.

Skäkting.

Germning.

Linet bystas (häcklas).

Leijon Lina bereder linet.

Därför har kunskaperna om materialets behandling och användning fortlevt i obruten tradition.

På 1940-talet började många s. k. hemslöjdsfirmor att tillverka och försälja prydnadsvävar såsom kuddar, löpare och draperier. De utnyttjade det goda namn och rykte som ordet hemslöjd tillvunnit sig genom den gedigna husbehovsslöjden och hemslöjdsföreningarnas kvalitetstillverkningar. Men hemslöjdsfirmorna drevs ofta av affärsmän utan textil fackkunskap, varför kvaliteer och färgsammansättningar oftast lämnade mycket övrigt att önska. Denna s. k. hemslöjd hade även funnit vägen till Sollerön.

En person, som var framsynt nog att inse att något måste göras för att bevara kvalitetshemslöjden på Sollerön, var folkskollärarinnan Lilly Sterner-Jonsson. Den 14 januari 1950 skrev hon i ett brev till undertecknad bl. a. följande: Det skulle vara så roligt att få fram och bevara och bygga vidare på det myckna vackra, som finns här. När man ser väverskorna sitta och väva åt alla möjliga ”hemslöjder” så tycker man: varför skulle de inte lika väl kunna väva och sy åt vår egen? Och varför skall den fina konsten att arbeta om och skapa nya mönster alldeles dö ut?

Intresset för hemslöjd hade stimulerats genom sommarens utställning och nu hade man planer på att bilda en hemslöjdsförening. Lilly Sterner-Jonsson fick stöd i sina strävanden av hembygdsföreningens ordförande agronom Sigurd Örjangård och hans fru Inga-Märta. Hembygdsföreningen stod så att säga fadder åt hemslöjdsföreningen, vilken höll konstituerande sammanträde den 1 oktober 1950. Sigurd Örjangårds idé då det gällde hembygdsföreningen var att alla som var kyrkoskrivna i Sollerö församling skulle betraktas som medlemmar. Därigenom menade han att alla skulle intressera sig för och stödja sin hembygdsförenings arbete. För hemslöjdsföreningen blev det emellertid så att medlemmarna fick betala en årsavgift av 1 krona. Dessutom såldes insatser lydande på 10 kronor. På så sätt fick man in litet pengar för verksamheten och hoppades även att medlemmarna skulle känna sig fastare knutna till föreningen.

Styrelsen och de byombud som utsågs vid detta sammanträde uträttade de år som följde ett så värdefullt, intresserat och oegennyttigt arbete för hemslöjden i socknen att de förtjänar att nämnas vid

namn i detta sammanhang: Inga-Märta Örjangård, ordförande med Sigurd Örjangård som suppleant, Anna Hagman kassör med Beda Johansson som suppleant, Lilly Sterner-Jonsson sekreterare och verkställande ledamot, med Frida Bohs som suppleant, Rull Alfred Jönsson och Albin Bråmås.

Byombud: för Bengtsarvet Frida Björkkvist och Erik Maria Persson, för Häradsarvet Rut Hindarth och Storan Elsa Persson, för södra Gruddbo Jans Anna Andersson och Lina Matsson, för norra Gruddbo Erik Karin Larsson och Ryss Maria Larsson, för Rothagen Anna Kröjtz och Anna Flinta, för Utanmyra Johanna Persson och Elsa Wik, för Bodarna Emma Wikmans och Bos Maria Persson, för södra Bodarna Inga-Lisa Stunis, för Bråmåsbo Maria Olsson och Signe Sundkvist, för Gesunda Anna Erlandsson och Ellen Brottare och för Ryssa Frida Bang och Anna Ryss.

Efter starten följde en tid av intensiv verksamhet: studieresor företogs, hemslöjdskurser av olika slag, föredrag och utställningar anordnades. Att intresset för föreningen redan från början blev vittomfattande bevisas av att medlemsantalet vid slutet av år 1951 uppgick till 323 stycken.

Av stor betydelse blev de slöjdaftnar, som ordnades för föreningen medlemmar. Den drivande och inspirerande kraften vid dessa liksom i föreningens arbete för övrigt var Lilly Sterner-Jonsson. Man spann, stickade, vävde och sydde, allt under gemytlig samvaro. Varje gång fogades också någon provlapp till den redan imponerande mönstersamling av gamla ortstypiska vävnader, som föreningen såg som sin uppgift att rädda undan förgängelse och spara såsom grund till nyproduktion.

Föreningen utlyste även olika tävlingar, t. ex. att sy den bästa duken i fyrtrådskrus (senare benämnd Sollerösöm), att väva den bästa linnelöparen av ett begränsat antal färger eller att efter en gammal leksak tillverka en ”knikåcall” lämpad för försäljning.

De slöjdalster, vilka tillverkades på dessa ”uppsittarkvällar” eller tävlingar tillföll föreningen och såldes vid auktioner, lotterier eller sommarförsäljningar. Att medlemmarna på detta sätt skänkte sin egen tid för att ge hemslöjdsföreningen ett gott handtag i starten betydde oerhört mycket för föreningens framtid. De medel som på det-

ta sätt kom in utgjorde tillsammans med årsavgifterna och andelsteckningarna ett startkapital. Dessutom visade kommunen sin välvilja genom att lämna ett räntefritt lån och att kostnadsfritt ställa lokaler till förfogande för sommarställningarna.

Omsättningen var de första åren ytterst blygsam, men styrelse och medlemmar ansåg inte den ekonomiska sidan som huvudsaken utan arbetade ideellt för att de ansåg att bygdens fina hemslöjdsarv borde hållas levande och föras vidare till nästa generation.

Inga-Märta och Sigurd Örjangård avsåg sig uppdraget i föreningens styrelse i och med 1951 års utgång. Då valdes Bond Erik Persson till ordförande, en post som han innehade till år 1973 då han efterträddes av Lill-Anna Bälter. Hon hade sedan 1962 varit ledamot av styrelsen och var väl förtrogen med föreningens verksamhet. År 1960 tillträdde Elsa Jönsson befattningen som föreståndare och kassör för föreningens affärsverksamhet sedan Alice Persson avsåg sig uppdraget.

Allt sedan starten har lokalfrågan för föreningen varit ett problem. Verksamheten har flyttats mellan mer eller mindre provisoriska lokaler. Från år 1960 ställde Sollerö hembygdsförening den s. k. Sundstugan vid hembygdsgården till föreningen förfogande. För istandsättande av stugan och för inventarier till vävstuga erhöll föreningen bidrag från Stiftelsen Lars Hiertas minne. Från 1962 och fram till år 1973 hade föreningen varje sommar kaffeservering på hembygdsgården och i samband därmed försäljning av hemslöjd och demonstration av olika hemslöjdsgrenar. Julmässor ordnades också flera år i följd på hembygdsgården.

Från år 1960 har föreningen varje sommar hyrt Sollerö Idrottsförenings stuga vid Gesundaberget och där ordnat såväl utställning som försäljning.

I november 1965 kunde föreningen äntligen flytta in i egna lokaler. Det var i det nybyggda kommunal- och affärshuset vid kyrkan. Även om dessa lokaler inte var så rymliga och ändamålsenliga som önskvärt vore, betydde det dock mycket för föreningen att få fast, centralt belägen affärslokal.

Under Elsa Jönssons driftiga och energiska ledning och med bistånd av hennes närmaste medarbetare Frida Bohs har Sollerö hem-

slöjdsförenings verksamhet utvidgats och omsättningen har stadigt ökat. Målsättningen från föreningens början har dock behållits nämligen att hävda den ortstypiska hemslöjden och hålla goda kvaliteer. Övervägande delen av de varor som saluförs är tillverkade på Sollerön, vilket uppskattas både av ortsbor och turister. Några kompletteringar av varusortimentet sker dock bl. a. genom inköp av korg, träslöjd och smide från andra socknar runt Siljan. Textilierna vävs i socknen och har ortstypisk karaktär genom att de i mönster och kvaliteer bygger på gamla sollerövävnader.

Vi får hoppas att Sollerö hemslöjdsförening kommer att kunna arbeta vidare enligt sin från början utstakade målsättning. Men det gäller att befolkningen slår vakt om sin hemslöjd, fortfarande behövs ideella insatser för att den skall klara sig i dagens kärva klimat. Alla är säkert eniga om att det behövs en hemslöjdsförening för att värna om det kulturarv som hemslöjden utgör.

Liv Trotzig